

**SUCCES ȘI INSUCCES
PE PIAȚA MUNCII**

Traectorii și decizii de carieră

**Coordonator: MAGDALENA VELCIU
ANA MARIA ZAMFIR
CRISTINA MOCANU
LILIANA GRECU**

SUCCES ȘI INSUCCES PE PIAȚA MUNCII

Traectorii și decizii de carieră

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2017**

Colecția ȘTIINȚE ECONOMICE

Referenți științifici: Dr. Cristina Lincaru
Dr. Eva Militaru

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Succes și insucces pe piața muncii : traiectorii și decizii de carieră /

Magdalena Velciu, Ana Maria Zamfir, Cristina Mocanu, Liliana Grecu. - București : Editura Universitară, 2017

Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0663-7

I. Velciu, Magdalena
II. Zamfir, Ana-Maria
III. Mocanu, Cristina
IV. Grecu, Liliana

331

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062806637

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2017
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

DESPRE SUCCES ȘI INSUCES ÎN LUMEA CUNOAȘTERII.....	7
INFLUENȚA EDUCAȚIEI ASUPRA PARTICIPĂRII PE PIAȚA MUNCII ÎN ROMÂNIA: DIFERENȚE URBAN-RURAL	9
INTRODUCERE.....	9
EDUCAȚIE ȘI OCUPARE ÎN ROMÂNIA ȘI ÎN EUROPA.....	10
DIFERENȚE URBAN-RURAL ÎN PARTICIPAREA PE PIAȚA MUNCII ÎN ROMÂNIA	12
MODEL DE ANALIZĂ A RELAȚIEI DINTRE EDUCAȚIE ȘI PARTICIPAREA PE PIAȚA MUNCII.....	15
CONCLUZII.....	24
OCUPAREA ADECVATĂ - VECTOR DE PERFORMANȚĂ.....	26
REPERE TEORETICE	27
METODOLOGIE DE EVALUARE A OCUPĂRII INADECVATE.....	34
CONCLUZII.....	63
TINERII ABSOLVENȚI AFLAȚI LA ÎNCEPUT DE CARIERĂ PRINȘI ÎN CAPCANA AȘTEPTĂRIILOR ȘI OFERTELOR NECORELATE.....	71

Cuprins

INTRODUCERE.....	71
STUDIU DE CAZ – PLECAREA LA STUDII ÎN STRĂINĂTATE VERSUS REVENIREA ÎN ȚARĂ.....	73
CONCLUZII.....	81
FACTORI CARE INFLUENȚEAZĂ IEȘIREA TINERILOR DIN STAREA DE NEET ÎN ROMÂNIA.....	83
FACTORI DE RISC PENTRU A DEVENI NEET	84
METODOLOGIA CERCETĂRII.....	85
PROFILAREA PERIOADELOR NEET PENTRU TINERII 15-24 ANI.....	87
FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ IEȘIREA TINERILOR 15-24 ANI DIN STAREA DE NEET.....	90
FACTORII CARE NU INFLUENȚEAZĂ IEȘIREA TINERILOR 15-24 ANI DIN STAREA DE NEET.....	99
CONCLUZII.....	100

DESPRE SUCCES ȘI INSUCES ÎN LUMEA CUNOAȘTERII

O veche expresie românească spune „omul potrivit la locul potrivit” pentru a defini, cu mult înainte, ceea ce specialiștii numesc, astăzi, ocupare adecvată, capital uman, eficiență și competitivitate.

În prezentul mediu socio-economic dinamic, succesul pe piața muncii este complex și inconstant. Formula succesului este dată de suma mai multor termeni precum: educație, experiență profesională relevantă, decizii de carieră inspirate, motivare, talent, timp... și un dram de noroc. Granița dintre succes și insucces este fragilă și ușor de trecut, pentru că lipsa unui singur termen definitoriu ne poate arunca pe drumul eșecului.

Volumul nostru oferă o colecție de studii de cercetare științifică aplicativă, ancorate în actualitatea mediului de muncă românesc, privind caracterizarea succesului pe piața muncii. Viața profesională de succes începe odată cu înscrierea și parcurgerea unui traseu educațional complet, în condiții de egalitate și echitate și se continuă, firesc, cu ocuparea unui loc de muncă în condiții de adecvare, unde cunoștințele, competențele, abilitățile persoanei corespund pe deplin cu cele necesare îndeplinirii sarcinilor și responsabilităților locului de muncă, pentru a obține performanțe și productivitate crescute. Cei mai norocoși dintre noi, reușesc să studieze în centre universitare de prestigiu internațional și aduc plusvaloare prin experiențele lor și viziunea care, corect valorificate ar putea să îi propulseze în ierarhia succesului. Cei mai puțin norocoși, rămân, însă, într-o poziție dezavantajată pe piața muncii, fără să ocupe un loc de muncă și fără să fie integrați într-un program de educație și formare profesională. Ei sunt, de fapt, cei mai vulnerabili și mai îndreptățiți să primească sprijinul nostru pentru că, pentru ei, insuccesul pe piața muncii se poate transforma rapid în eșec.

INFLUENȚA EDUCAȚIEI ASUPRA PARTICIPĂRII PE PIAȚA MUNCII ÎN ROMÂNIA: DIFERENȚE URBAN-RURAL

*Dr. Ana-Maria Zamfir,
cercetător științific gr. III, INCSMPS*

INTRODUCERE

Studiile arată că, în general, indivizii cu niveluri mai ridicate de educație beneficiază de oportunități mai bune pe piața muncii (World Bank, 2008). Evaluările OECD au constatat că diferențe mai notabile se înregistrează între cei care au absolvit învățământul secundar superior (învățământ liceal și profesional) și cei care nu au atins acest nivel (învățământ primar, gimnazial și fără școală). De asemenea, absolvenții de studii superioare înregistrează o probabilitate superioară de a fi ocupați comparativ cu restul populației. Participarea pe piața muncii este mai ridicată în rândul bărbaților comparativ cu femeile, iar decalajul de gen este mai mare în cazul populației cu niveluri educaționale scăzute (OECD, 2011).

În trecut, inegalitatea de venit era favorabilă acumulării de capital fizic, ceea ce conducea la dezvoltare economică. În prezent, creșterea în importanță a capitalului uman, în detrimentul celui fizic, a întărit rolul educației pentru dezvoltarea economică. În acest context, inegalitatea de venit afectează acumularea de capital uman, frânând, pe cale de consecință, dezvoltarea (Galor, 2011). Cu alte cuvinte, participarea indivizilor la educație joacă un rol esențial în dezvoltarea economică și reducerea decalajelor existente.

Conform teoriei capitalului uman, indivizii acumulează capital uman pentru a-și maximiza valoarea câștigurilor pe termen lung (Borjas, 2005). În general, indivizii cu niveluri educaționale mai înalte au probabilitate mai mică de a-și pierde locul de muncă și de a deveni persoane inactive în cazul pierderii locului de muncă. De

asemenea, aceste persoane sunt mai adaptabile pentru recalificare sau perfecționarea competențelor.

Studiul de față urmărește să analizeze relația care se stabilește între nivelul educațional al indivizilor și participarea lor pe piața muncii în România, precum și modul în care această relație este mediată de mediul de rezidență.

EDUCAȚIE ȘI OCUPARE ÎN ROMÂNIA ȘI ÎN EUROPA

România se numără printre țările care înregistrează un nivel moderat al ratei de ocupare în rândul populației care a atins cel mult nivelul de educație secundar inferior (52.3%). Cu privire la acest indicator țările europene prezintă un nivel ridicat de diversitate, înregistrând valori de la 33.4% la 79.5%.

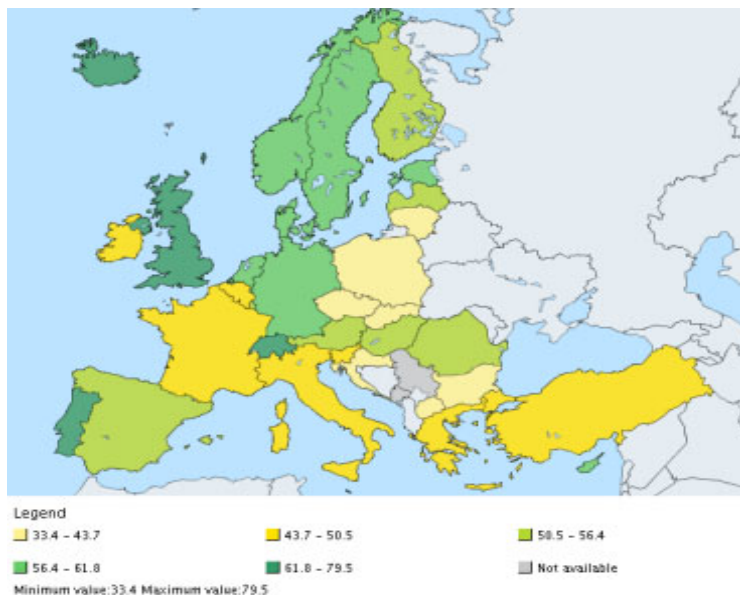

Figura 1. Rata de ocupare în 2016 (%) – populație 20-64 de ani cu nivel de educație cel mult secundar inferior (ISCED 0-2), Sursa datelor:

EUROSTAT

Succes și insucces pe piața muncii – traiectorii și decizii de carieră

În ceea ce privește rata de ocupare a populației care a absolvit cel mult nivelul de educație secundar superior sau post-secundar non-terțiar (învățământ profesional, liceal și post-liceal), România înregistrează performanțe mai modeste (66.2%), clasându-se în a doua grupă de țări cu cele mai modeste performanțe (65.1%-68.5%). În țările europene, rata de ocupare pentru această categorie educațională variază între 52.5% și 87.3%.

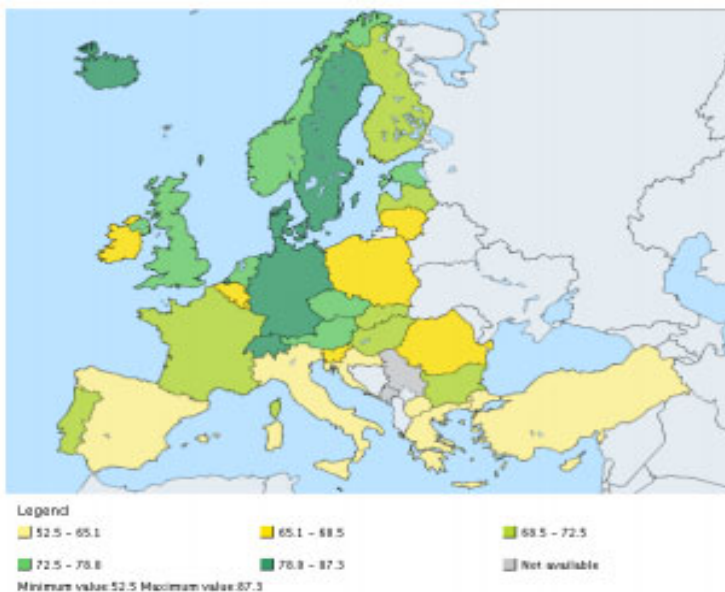

Figura 2. Rata de ocupare în 2016 (%) – populație 20-64 de ani cu nivel de educație secundar superior și post-secundar non-terțiar (ISCED 3-4),

Sursa datelor: EUROSTAT

Referitor la participarea pe piața muncii a celor cu studii superioare, România înregistrează cele mai bune performanțe (86,2%), clasându-se în a doua grupă a țărilor cu cele mai bune performanțe (85%-87.5%). Rata de ocupare a populației cu nivel de educație terțiar este cuprinsă, în statele europene între 69.6% și 93.5%. Așadar, deși rata de ocupare a celor cu studii medii este mai

ridicată față de cei cu nivel scăzut de educație în România, din perspectivă comparativă, cele mai mari decalaje față de alte țări din Europa se regăsesc pentru populația cu studii medii. Ocuparea în rândul celor cu studii superioare plasează România într-o poziție favorabilă în rândul țărilor europene.

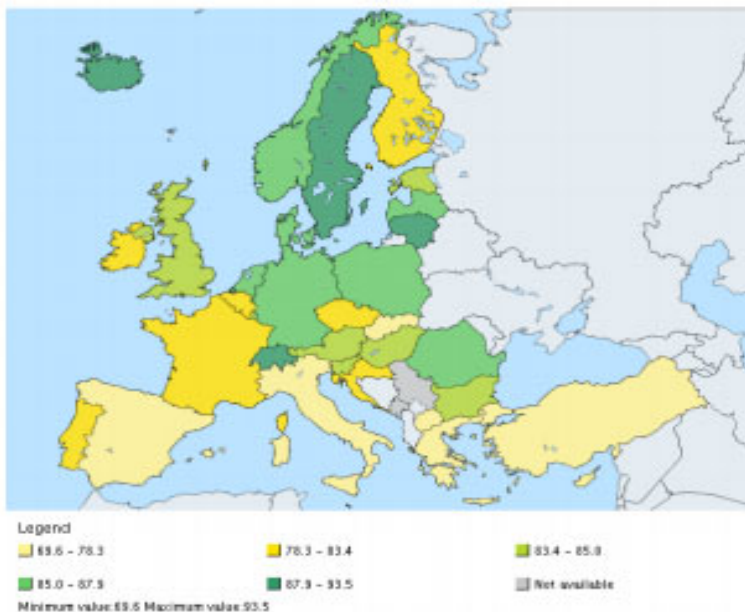

Figura 3. Rata de ocupare în 2016 (%) – populație 20-64 de ani cu nivel de educație terțiar (ISCED 5-8), Sursa datelor: EUROSTAT

DIFERENȚE URBAN-RURAL ÎN PARTICIPAREA PE PIAȚA MUNCII ÎN ROMÂNIA

În România, rata de ocupare este sensibilă la influența mediului de rezidență. O altă variabilă importantă care influențează participarea pe piața muncii este vârsta indivizilor.

Succes și insucces pe piața muncii – traiectorii și decizii de carieră

Astfel, rata de ocupare pentru grupa de vârstă 25-34 de ani arată că, în 2016, indicatorul înregistrează o valoare inferioară în mediul rural (69.1%), față de mediul urban (78.5%). În plus, după perioada 2002-2005 când ocuparea în cele două medii nu a prezentat decalaje semnificative, diferențele se adâncesc.

Figura 4. Rata de ocupare pe medii de rezidență – grupa de vârstă 25-34 de ani (%), Sursa datelor: INS, AMIGO

Pentru grupa de vârstă 35-54 de ani, rata de ocupare din urban și rural înregistrează niveluri generale ușor mai ridicate față de cele ale grupei de vârstă 25-34 de ani. Totuși, evoluția anuală prezintă câteva elemente distincte. În primul rând, perioada de convergență a ratelor din urban și rural a acoperit perioada 2004-2010. În al doilea rând, decalajul între cele două medii este ușor mai scăzut.

În cazul grupei de vârstă 55-64 de ani, nivelul general al ratei de ocupare, atât în mediul urban, cât și în rural este mult inferior celorlalte două categorii de vârstă analizate. În plus, pe parcursul celor două decenii analizate (1996-2016), grație, importanței sectorului agricol în mediul rural, rata de ocupare a rămas, mai scăzută în mediul urban, comparativ cu ruralul. Pe de altă parte, o caracteristică importantă se referă la faptul că evoluția anuală a

indicatorului prezintă o tendință accentuată de reducere a decalajelor între urban și rural.

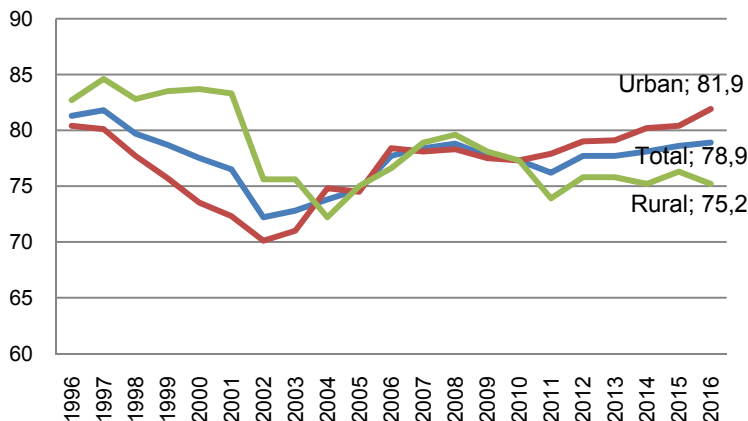

Figura 5. Rata de ocupare pe medii de rezidență – grupa de vârstă 35-54 de ani (%), Sursa datelor: INS, AMIGO

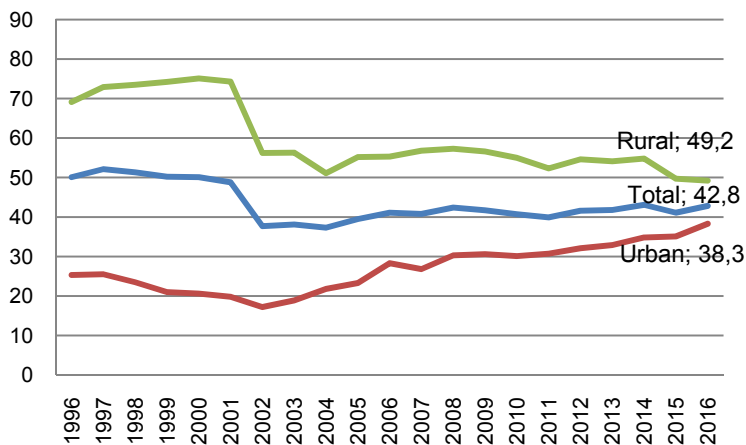

Figura 6. Rata de ocupare pe medii de rezidență – grupa de vârstă 55-64 de ani (%), Sursa datelor: INS, AMIGO

MODEL DE ANALIZĂ A RELĂȚIEI DINTRE EDUCAȚIE ȘI PARTICIPAREA PE PIAȚA MUNCII

Studiul de față propune utilizarea arborilor decizionali pentru analiza relației dintre educație, factori individuali, structurali și participarea indivizilor pe piața muncii. Deși s-au dezvoltat numeroase metode de clasificare statistică (regresie logistică, analiză discriminant, modele de rețele neuronale), modelele arborilor de decizie prezintă o serie de avantaje: sunt capabile să identifice pattern-urile existente în date care prezintă orice distribuție de probabilitate (fără condiții speciale), rezultatele lor sunt ușor de vizualizat și de interpretat, fiind eficiente și în cazul unei cantități mari de date (Popescu, Andreica și Micu, 2014).

Utilizarea arborilor decizionali în analiza de față urmărește să identifice și să pună în evidențe relațiile statistice dintre diferitele caracteristici ale indivizilor și performanțele lor pe piața muncii. Această metodă statistică dezvoltă modele de clasificare bazate pe arbori decizionali care grupează indivizii (unitățile statistice analizate) pe baza caracteristicilor lor referitoare la probabilitatea de a aparține într-una dintre clasele variabilei dependente. Grupurile de indivizi rezultate în urma clasificării reprezintă noduri ”părinte” și noduri „copil” ai arborelui final.

Descrierea datelor și a variabilelor utilizate

Pentru elaborarea unor modele bazate pe arbori decizionali de evaluare a relației dintre educație, factori individuali, structurali și participarea indivizilor pe piața muncii, au fost utilizate datele din ancheta European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2014 (datele pentru România.) Dat fiind că variabila dependentă (rezultatul analizat) trebuie să surprindă participarea indivizilor pe piața muncii pentru a analiza influența nivelului de educație asupra acesteia, pentru studiul de față, a fost selectată

populația cu vârsta 25-64 de ani. Considerând că statutul de salariat reprezintă un proxy pentru ocuparea de calitate, mai ales pentru mediul rural, variabila dependentă este „participarea pe piața muncii”, având două categorii: 1) persoană salariată și 2) persoană nesalariată. Variabila dependentă a fost obținută prin recodificarea „statutului economic” al indivizilor. Analiza primară a datelor arată că 52,5% dintre indivizii din eșantionul final fac parte din categoria salariaților, iar 47,5% din cea a persoanelor care nu sunt salariați.

Descrierea modelelor

Pentru a explora determinanții cheie ai participării pe piața muncii, modelul bazat pe arbori decizionali a fost elaborat utilizând următoarele variabile independente: gen, vârstă și nivel de educație. De asemenea, pentru a evalua influența mediului de rezidență asupra relației dintre educație și participarea pe piața muncii, au fost elaborate două modele suplimentare: unul pentru mediul urban și unul pentru mediul rural. Astfel, genul și vârsta se încadrează în categoria factorilor individuali, iar mediul de rezidență reprezintă un proxy pentru factorii structurali.

Tabelul 1. Designul modelelor bazate pe arbori decizionali

Variabila dependentă	Factori	Variabile independente / variabile de separare
Participarea pe piața muncii (Salariat; Nesalariat)	Factori individuali	Vârstă (ani împliniți) Sex (Feminin; Masculin)
	Educație	Cel mai înalt nivel de educație absolvit (cel mult nivel gimnazial; cel mult nivel postliceal; nivel superior)
	Factori structurali	Mediu de rezidență (Urban; Rural)

Modelele elaborate au următoarele specificații tehnice: metoda de elaborare a arborelui este CHAID (Chi-squared Automatic Interaction Detection), numărul maxim de niveluri a fost 3, numărul maxim de cazuri pentru nodurile ”părinte” a fost stabilit la 100, iar pentru nodurile ”copil” la 50. Metoda aleasă, CHAID, se caracterizează prin faptul că permite ca arborele să se construiască prin selectarea predictorului cu cea mai puternică relație statistică cu variabila dependentă. De asemenea, categoriile variabilelor independente sunt comasate în situația în care nu sunt semnificativ diferite în relație cu variabila independentă.

Rezultate

Predictori ai participării pe piața muncii la nivel național

Toți predictorii incluși în modelul general elaborat pentru nivelul național s-au dovedit a fi statistic semnificativi pentru participarea indivizilor pe piața muncii. Modelul rezultat este reprezentat în Figura 7. Astfel, atât factorii individuali incluși în analiză, cât și nivelul de educație interacționează și au putere explicativă pentru participarea indivizilor pe piața muncii.

Arborele rezultat are trei niveluri (numărul maxim stabilit) și un număr de 30 noduri dispuse pe trei niveluri, dintre care 18 noduri terminale. Ponderea cazurilor clasificate corect este de 67,5%. De altfel, modelul înregistrează performanțe mai bune în clasificarea persoanelor salariate (73,4%), față de cele nesalariate (60,9%).

Modelul rezultat arată că cel mai important predictor pentru variabila dependentă – participarea pe piața muncii – este nivelul de educație. Confirmând rezultatele menționate pentru țările OECD, și în România, populația cu studii superioare înregistrează cea mai mare pondere a celor care au statut de persoană salariată (82,2%), în vreme ce indivizii care au atins cel mult nivelul gimnazial de educație se găsesc în pondere mare în afara populației de salariați (71,2%). În cazul indivizilor cu studii superioare și cu studii medii

(profesional, liceal și post-liceal) următorul predictor care influențează participarea pe piața muncii este categoria de vârstă. Grupele de vârstă utilizate în analiza de față reprezintă generații care și-au desfășurat cariera educațională sub ”regimuri educaționale” diferite. Astfel, categoria celor care în anul 2014 (anul colectării datelor) aveau 25-34 de ani îi include pe cei care și-au desfășurat cariera educațională în perioada post-comunistă. Grupa celor de 35-44 de ani este formată din persoane a căror participare școlară a avut loc în preajma trecerii de la perioada comunistă la cea capitalistă, iar cei de 45-64 de ani și-au desfășurat cariera educațională în perioada comunistă. Aceste regimuri educaționale diferite sunt caracterizate de politici diferite în privința accesului la educație, dar și de diferențe majore la nivelul competențelor furnizate de sistemul de învățământ. Pentru indivizii care au absolvit studii medii și superioare, categoria de vârstă este urmată ca influență de sexul indivizilor. Astfel, indiferent de grupa de vârstă, femeile înregistrează ponderi mai scăzute de salariați, comparativ cu bărbații, chiar dacă pentru anumite noduri diferențele în participare pe piața muncii sunt reduse.

În cazul indivizilor cu studii scăzute (cel mult nivel gimnazial), o influență mai mare o exercită sexul indivizilor și abia apoi categoria de vârstă. Acest rezultat este consistent cu concluziile OECD care au arătat că decalajul de gen în participarea pe piața muncii este cel mai ridicat în rândul celor cu nivel educațional scăzut.

La nivel național, grupul indivizilor cu nivel superior de educație, de 35-44 de ani și de sex masculin înregistrează cea mai mare pondere de salariați. La polul opus, indivizii care au absolvit cel mult nivelul gimnazial de educație, de sex feminin și care au vârsta între 45 și 64 de ani prezintă cea mai slabă participare pe piața muncii.

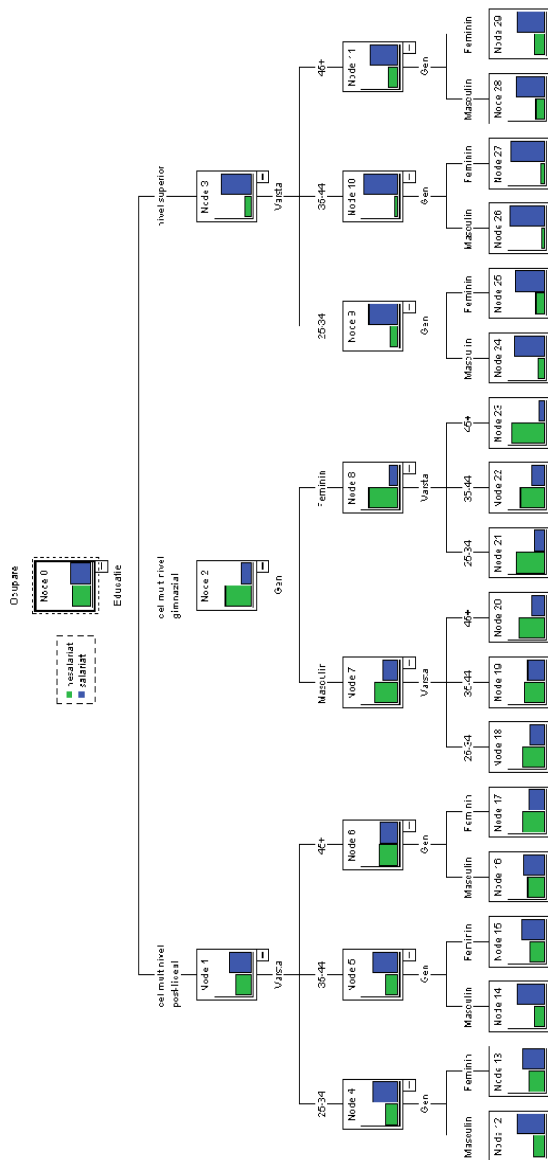

Figura 7. Model bazat pe arbori decizionali pentru participarea indivizilor pe piața muncii în România
Sursa datelor: EuSilec România, 2014

Predictori ai participării pe piața muncii în mediul urban

Figura 8 prezintă modelul construit pentru a explica participarea pe piața muncii în mediul urban. Elaborarea unor modele diferite pentru cele două medii de rezidență se bazează pe ipoteza că în mediul urban și în cel rural, predictorii participării pe piața muncii exercită influență asupra variabilei dependente în mod diferit. În primul rând, așa cum era de așteptat ponderea salariaților din mediul urban este mai mare față de ponderea înregistrată la nivel național. Modelul pentru mediul urban a reținut toate cele trei variabile independente ca fiind statistic semnificative pentru a explica participarea pe piața muncii. Modelul rezultat cuprinde 31 de noduri dispuse pe trei niveluri, dintre care 18 noduri terminale. Ponderea cazurilor corect clasificate de model este de 69,2%. Modelul este mai performant în clasificarea cazurilor de indivizi salariați (84,7%), decât a celor nesalariați (41,6%).

Pentru populația din mediul urban, cel mai important predictor al participării pe piața muncii este categoria de vârstă. Indivizii ce aparțin categoriilor de vârstă tinere (25-34 de ani și 35-44 de ani) înregistrează ponderi mai mari de salariați comparativ cu grupa de vârstă 45-64 de ani. Abia după categoria de vârstă, nivelul de educație se constituie în predictor pentru participarea pe piața muncii. Acest fapt arată că, în mediul urban, nivelul de educație are o influență mai slabă decât categoria de vârstă. Sexul indivizilor se regăsește ca determinant al participării pe piața muncii pe cel de-al treilea nivel al arborelui decizional rezultat pentru mediul urban. Diferențele de gen sunt în favoarea bărbaților, decalajelor fiind mai mari în rândul categoriilor cu nivel educațional scăzut.

Rezultatele modelului elaborat pentru participarea pe piața muncii în mediul urban arată că indivizii cu vârsta între 35-44 de ani, cu nivel superior de educație și de sex masculin înregistrează cea mai mare pondere a salariaților. Pe de altă parte, segmentul care include cea mai mare pondere a persoanelor care nu sunt salariate este cel al persoanelor de 45-64 de ani, având cel mult nivel gimnazial de educație și de sex feminin.